

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

องค์กรพยาบาลเป็นกลุ่มงานใหญ่ในระบบบริการสุขภาพที่สามารถสร้างสรรค์คุณภาพและความเจริญก้าวหน้าของการสาธารณสุขได้อย่างดีที่สุด ความจำเป็นในการสร้างเสริม สนับสนุน รักษา และทำนุบำรุงบุคลากรพยาบาลจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงของสังคมร่วมกับการพัฒนาเทคโนโลยีด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพอย่างรวดเร็ว บทบาทหน้าที่ของพยาบาลมีการเปลี่ยนแปลงและขยายอย่างมาก ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้พยาบาลต้องขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อปรับปรุงคุณภาพของการพยาบาล หากว่าพยาบาลไม่ก้าวไปพร้อมกับความก้าวหน้าอื่น ๆ ในระบบบริการสุขภาพแล้วย่อมมีผลต่อความเจริญขององค์กรสุขภาพ ผู้บริหารทางการพยาบาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาบุคลากรพยาบาล การพัฒนาบุคลากรพยาบาลนั้นผู้บริหารทางการพยาบาลจะต้องเป็นผู้วางแผน จัดระบบงานการพยาบาล รวมทั้งการบริหารจัดการทางด้านวิชาการ ทั้งนี้เพื่อสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - พ.ศ. 2539) ซึ่งกำหนดนโยบายในการพัฒนาบุคลากรที่มีสาระสำคัญ คือ สร้างความเป็นเลิศทางด้านวิชาการตามศักยภาพพร้อมกับการเป็นผู้นำ พัฒนาบุคลากรให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังได้ระบุถึงการพัฒนาบุคลากรว่า เป็นการพัฒนาเพื่อยกระดับ คุณภาพชีวิต เร่งรัดการผลิตบุคลากรให้มีคุณภาพพร้อมทางด้านวิชาการ ทักษะ มีความพิเศษเฉพาะสาขา เพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้า ส่วนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - พ.ศ. 2544) ได้กำหนดนโยบายพัฒนาการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพ โดยสร้างศักยภาพและค่านิยมให้กำลังคนด้านสุขภาพทุกคนทั้งที่อยู่ในสถานบันการศึกษาและสถานบริการสุขภาพเป็นทั้งครูและผู้เรียน รวมทั้งพัฒนาระบบบริหารจัดการการผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีกลไกที่ส่งเสริมความก้าวหน้า ขวัญ กำลังใจ และวิธีการทำงาน เพื่อการใช้กำลังคนด้านสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารทางการพยาบาลจึงต้องมีวิธีการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดการพัฒนางานวิชาชีพพยาบาล

นอกจากนั้นแล้วคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้ปรับเปลี่ยนตำแหน่งในสายงานการพยาบาลเป็นระยะ ๆ ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าของพยาบาลซึ่งไม่ได้เป็นผู้บริหารให้มีโอกาสเลื่อนระดับตำแหน่งสูงขึ้นในสายงานวิชาการ ซึ่งพ.ร.บ.ระเบียบข้าราชการพลเรือนเดิมปี พ.ศ. 2518 มีการกำหนดตำแหน่งตามโครงสร้างในระบบจำแนกตำแหน่งตามความสูงต่ำของความรับผิดชอบ ตามคุณภาพและความยากง่ายของงาน ทำให้ตำแหน่งระดับสูงมีจำนวนจำกัด ส่งผลกระทบต่อให้พยาบาลที่มีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญงานได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งระดับสูงจำนวนน้อย พยาบาลเหล่านี้จึงต้องการโอนย้ายไปสู่ตำแหน่งทางบริหารหรือลาออกไปสู่ภาคเอกชน ทำให้ภาครัฐขาดผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และความชำนาญ ที่จะ เป็นกำลังสำคัญในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อการพัฒนางานทางวิชาการให้เกิดประโยชน์แก่ทางราชการ (อำพล จินดาวัฒนะ และคณะ, 2538: 1) ในปี 2538 ก.พ. ได้แก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยให้โอกาสผู้มีความรู้ความชำนาญสูงมีโอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้มีความรู้ความสามารถปฏิบัติงานในภาครัฐมากยิ่งขึ้น (อำพล จินดาวัฒนะ และคณะ, 2538 : 3) ด้วยการให้โอกาสกระทำได้โดยสำนักงาน ก.พ. (ตามหนังสือที่ นร 0708.4/ว 16) ได้กำหนดตำแหน่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ (ตำแหน่งประเภททั่วไป) ตำแหน่งวิชาชีพเฉพาะ และตำแหน่งประเภทเชี่ยวชาญเฉพาะในสายงานการพยาบาล เพื่อประเมินบุคคลเข้าสู่ตำแหน่ง ได้กว้างขวางยิ่งขึ้นและเกิดความเท่าเทียมกัน โดยมีวิธีการประเมินบุคคลใน 3 ส่วน คือ พิจารณาคุณสมบัติของบุคคล คุณลักษณะของบุคคล และประเมินผลงานที่เป็นเอกสารวิชาการ การนำผลงานวิชาการมาเป็นกลวิธีในการเลื่อนตำแหน่งของพยาบาล จึงเป็นความพยายามอีกวิธีหนึ่งในการพัฒนาวิชาชีพทั้งในส่วนของหน่วยงานและตัวพยาบาลเองเพื่อส่งเสริมให้พยาบาลวิชาชีพสนใจงานด้านวิชาการมากขึ้น

ผู้บริหารทางการพยาบาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งหัวหน้าหอผู้ป่วยเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับพยาบาลระดับปฏิบัติการมากที่สุด หัวหน้าหอผู้ป่วยเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทในการพัฒนาพยาบาลให้ก้าวหน้าทันต่อวิทยาการใหม่ๆ เอกสารของกองการพยาบาลระบุไว้ว่า หน้าที่รับผิดชอบของหัวหน้าหอผู้ป่วยต้องรับผิดชอบบริหารงานที่สำคัญคือ การบริหารงานวิชาการ และการบริการการศึกษาในหอผู้ป่วย (กองการพยาบาล, 2539 : 283) ฟาริดา อิบราฮิม กล่าวถึงการบริหารวิชาการและการบริการการศึกษาว่า หัวหน้าหอผู้ป่วยจะปฏิบัติได้โดยการนิเทศงานวิชาการซึ่งแสดงบทบาทของผู้นิเทศ มีการประเมินผลงาน สอนงาน และพัฒนางาน (ฟาริดา อิบราฮิม, 2535) อุดมรัตน์ สงวนศิริธรรม (2539 : 54) กล่าวว่า ผู้บริหารการพยาบาลยุคใหม่ควรมีความรู้ทางด้านวิชาการ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ นั่นคือหัวหน้าหอผู้ป่วยต้องมีบทบาทการเป็นผู้บริหาร บทบาทการเป็นนักวิชาการ และบทบาทการเป็นผู้นิเทศ เพื่อกระตุ้นให้พยาบาลมีความต้องการพัฒนาตนเองโดยการศึกษา ค้นคว้า ทั้งนี้หน่วยงานมีหน้าที่ให้การสนับสนุน ซึ่งจะช่วยให้พยาบาลสามารถปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างมีคุณภาพและ

เต็มศักยภาพ ฟาริดา อิบราฮิม (2537: 234) กล่าวว่า เมื่อพยาบาลสามารถปฏิบัติงานได้ด้วยความสามารถเต็มศักยภาพการปลูกฝังในเรื่องการศึกษาค้นคว้า การวิจัย การเขียนบทความทางวิชาการโดยประมวลประสบการณ์จากการปฏิบัติควบคู่กับแนวคิดทางทฤษฎี จะช่วยให้พยาบาลปฏิบัติงานอย่างนักวิชาการและตั้งใจให้พยาบาลอยากเขียน และปฏิบัติให้สื่อสารกับสังคมได้คล่องขึ้น พยาบาลจะเห็นคุณค่าของวิชาชีพการพยาบาลเกิดความตระหนักในคุณค่าของตนเองต่อวิชาชีพ ดังที่ฟวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ (2537: 27) กล่าวไว้ว่าหากบุคคลมีความรู้ความสามารถในงานเฉพาะของตนอย่างเต็มเปี่ยม ย่อมเกิดความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง การพัฒนาบรรยากาศวิชาชีพการพยาบาลให้มีบรรยากาศทางวิชาการในหอผู้ป่วยถือเป็นหน้าที่ของพยาบาลทุกฝ่ายโดยเฉพาะหัวหน้าหอผู้ป่วยด้วยการวางแผน กระตุ้น ส่งเสริม ชี้นำ จัดการศึกษาให้พยาบาลประจำการเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา สร้างศักยภาพให้ปรากฏแก่สายตาสังคม นอกเหนือจากการให้บริการด้วยความเหนื่อยยากและตรากตรำ ซึ่งต้องการพลังใจอย่างมาก ผลงานวิชาการที่สร้างความเป็นผู้เชี่ยวชาญถือเป็นพลังใจจากการพึ่งพาตัวเองของพยาบาลด้วยความสนับสนุนของผู้บริหาร (ฟาริดา อิบราฮิม, 2537 : 235)

จากผลการศึกษา นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในบทบาทของผู้บริหารทางการพยาบาล นับว่าผู้บริหารทางการพยาบาลยังมีปัญหาด้านการบริหารงานวิชาการพอสมควร กล่าวคือ ในปี 2520 รัตนาวดี บุญญประภา ศึกษาพบว่าบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วย ที่ทำให้เกิดลักษณะงานทางวิชาการ เช่น การประชุมปรึกษา การอภิปรายปัญหาของผู้ป่วยและการนำผลการวิจัยใหม่ ๆ มาใช้ปรับปรุงการพยาบาลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด และในปี 2534 พวงพิศ ชนะมณี ได้ศึกษาการจัดการงานวิชาการของหัวหน้าหอผู้ป่วยพบว่า การทำวิจัยและร่วมทำวิจัย การกระตุ้นให้เขียนบทความทางวิชาการ การสอนผู้ป่วยและญาติมีกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย และในปีเดียวกัน พรพรรณ แสงพิทักษ์ ได้ศึกษาการปฏิบัติกิจกรรมวิชาการในคลินิกของพยาบาลประจำการ พบว่ากิจกรรมด้านการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและกิจกรรมด้านการวิจัยอยู่ในระดับน้อย นอกจากนั้นยังพบปัญหาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมวิชาการในคลินิกของพยาบาลประจำการ คือ ขาดการให้คำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการและการวิจัย รวมทั้งขาดความสามารถในการเขียนบทความ ขาดทักษะประสบการณ์ในการพัฒนาทางด้านวิชาการ สภาพการณ์ในอดีตจนถึงปัจจุบันการบริหารงานวิชาการของหัวหน้าหอผู้ป่วยไม่ส่งผลให้พยาบาลจำนวนมากเขียน ผลงานวิชาการเป็นเนื่องจากไม่มีผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ไม่มีผู้สนับสนุน (บุปผา อธิมณฑล, 2535 : 39 ; อัมพลจินดาวิณะ และคณะ, 2538 : 35) และพยาบาลส่วนมากเห็นว่างานเขียนเป็นเรื่องยุ่งยาก รวมทั้งเป็นงานที่ไม่ถนัด จึงมีพยาบาลจำนวนน้อยที่เป็นนักเขียน (ประภา ลิ้มประสูตร, 2537 : 79) นอกจากนั้นพยาบาลประจำการมุ่งทำแต่งงานประจำ ไม่มีเวลาพอที่จะค้นหาปัญหาผู้ป่วย

และระบบการทำงานของพยาบาลไม่เอื้อให้พยาบาลชนวนหาความรู้มากนัก (ปราณีต สวัสดิ์รักษา, 2523) จะเห็นได้ว่าบทบาทการจัดการงานวิชาการของหัวหน้าหอผู้ป่วยกับการปฏิบัติกิจกรรมวิชาการของพยาบาลประจำการเป็นไปในลักษณะเดียวกัน คืออยู่ในระดับน้อยในทำนองเดียวกันถ้าหัวหน้าหอผู้ป่วยคาดหวังบทบาทของตนเองในการบริหารงานวิชาการไว้สูงและปฏิบัติจริงได้ตามที่คาดหวังจะเป็นการส่งเสริมให้พยาบาลประจำการปฏิบัติกิจกรรมวิชาการในระดับสูงด้วย ทำให้เกิดการพัฒนาทั้งต่อตนเองและวิชาชีพพยาบาล จากการศึกษาของฟิงพิศ การงาม (2536) พบว่า ผู้บริหารทางการพยาบาลรายงานบทบาทที่คาดหวังของผู้ชำนาญพิเศษเฉพาะทางการพยาบาลมีค่าเฉลี่ยการรายงานในระดับมากทุกบทบาท แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของตำแหน่งและบทบาทจะช่วยส่งเสริมให้ผู้ดำรงตำแหน่งประสบผลสำเร็จเป็นการสร้างงานวิชาการและบริการการพยาบาลที่มีคุณภาพ ผู้บริหารการพยาบาลต้องเป็นผู้กระตุ้นให้บุคลากรพยาบาลมีความกระตือรือร้น ดังนั้นบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วยในการบริหารงานวิชาการจะเป็นแรงจูงใจ และช่วยส่งเสริมให้พยาบาลมีการพัฒนาตนเองทางด้านวิชาการเพิ่มขึ้น จากการศึกษาที่ผ่านมาศึกษาเฉพาะบทบาทที่ปฏิบัติจริงในการบริหารงานของหัวหน้าหอผู้ป่วย ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังในเรื่องอื่นๆพบว่าพยาบาลประจำการคาดหวังต่างกับหัวหน้าหอผู้ป่วย แต่ยังไม่มีการศึกษาถึงบทบาทที่คาดหวังที่หัวหน้าหอผู้ป่วยควรปฏิบัติในเรื่องการบริหารงานวิชาการ เพื่อช่วยให้พยาบาลประจำการเกิดการพัฒนาด้านวิชาการ โดยศึกษาถึงความต้องการของตัวพยาบาลเองและอาจเป็นปัจจัยสำคัญอันหนึ่งที่จะช่วยผู้บริหารในการวางนโยบายวางแผนสร้างแนวทางในการพัฒนางานวิชาการ

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของหัวหน้าหอผู้ป่วย ในการบริหารงานวิชาการของพยาบาลประจำการ เพื่อต้องการทราบบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของหัวหน้าหอผู้ป่วยที่จะทำให้พยาบาลประจำการสามารถพัฒนาตนเอง พัฒนางานวิชาการ ในด้านการศึกษา ค้นคว้า การปฏิบัติการพยาบาล การบริการทางวิชาการ และการเสนอผลงานวิชาการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามการรายงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการ ซึ่งหัวหน้าหอผู้ป่วยจะต้องมีบทบาทในการบริหารงานวิชาการ โดยแสดงบทบาทการเป็นผู้บริหารงานวิชาการ บทบาทการเป็นผู้นิเทศงานวิชาการ บทบาทการเป็นนักวิชาการ โดยได้ทำการศึกษาในกลุ่มพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลศูนย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุขจำนวน 17 แห่งที่ยกระดับเป็นโรงพยาบาลศูนย์ก่อนปี 2540 เนื่องจากโรงพยาบาลศูนย์เหล่านี้ได้มีการพัฒนาและมีศักยภาพเพียงพอที่จะเป็นแหล่งรวมทางวิชาการ เช่น เป็นแหล่งบริการวิชาการ เป็นที่ศึกษาดูงานจัดอบรมให้แก่บุคลากรระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ พร้อมทั้งเป็นแม่ข่ายของโรงพยาบาลภูมิภาค ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะใช้เป็นแนวทางในการ

บริหารงานวิชาการของผู้บริหารทางการแพทย์ ที่จะพัฒนาบุคลากรพยาบาลและพัฒนางาน วิชาการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการพยาบาลและพัฒนาวิชาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของหัวหน้าหอผู้ป่วยในการ บริหารงานวิชาการสำหรับพยาบาลประจำการ ตามการรายงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยและของ พยาบาลประจำการ
2. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของหัวหน้าหอผู้ป่วย ในการบริหารงานวิชาการสำหรับพยาบาลประจำการ ตามการรายงานของหัวหน้าหอผู้ป่วย
3. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของหัวหน้าหอผู้ป่วย ในการบริหารงานวิชาการสำหรับพยาบาลประจำการ ตามการรายงานของพยาบาลประจำการ
4. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าหอผู้ป่วยในการบริหารงาน วิชาการสำหรับพยาบาลประจำการ ตามการรายงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยและของพยาบาล ประจำการ
5. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทที่เป็นจริงของหัวหน้าหอผู้ป่วยในการบริหารงาน วิชาการสำหรับพยาบาลประจำการ ตามการรายงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยและของพยาบาล ประจำการ

ปัญหาในการวิจัย

1. บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของหัวหน้าหอผู้ป่วย ในการบริหารงาน วิชาการสำหรับพยาบาลประจำการ ตามการรายงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยและของพยาบาล ประจำการเป็นอย่างไร
2. บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของหัวหน้าหอผู้ป่วย ในการบริหารงาน วิชาการสำหรับพยาบาลประจำการ ตามการรายงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยแตกต่างกันหรือไม่
3. บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของหัวหน้าหอผู้ป่วย ในการบริหารงาน วิชาการสำหรับพยาบาลประจำการ ตามการรายงานของพยาบาลประจำการแตกต่างกันหรือไม่
4. บทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าหอผู้ป่วย ในการบริหารงานวิชาการสำหรับ พยาบาลประจำการ ตามการรายงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยและของพยาบาลประจำการแตกต่าง กันหรือไม่

5. บทบาทที่เป็นจริงของหัวหน้าหอผู้ป่วย ในการบริหารงานวิชาการของพยาบาล
ประจำการตามการรายงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยและของพยาบาลประจำการแตกต่างกันหรือไม่

สมมติฐานการวิจัย

จากแนวคิดของ พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ (2537 : 299) มนุษย์จะอยู่ร่วมกันได้ด้วยดี
แต่แต่ละคนจะต้องมีบทบาทของตนเองโดยเฉพาะ รวมถึงบทบาทตามความคาดหวังของสังคม
ด้วย และตามข้อตกลงของสมาชิกในกลุ่มนั้น บทบาทที่เป็นจริงที่บุคคลแสดงนั้นอาจไม่สอดคล้อง
คล้อยกับเกณฑ์ปกติหรือความคาดหวัง และบทบาทที่คาดหวังนั้นอาจจะไม่เหมือนกับบทบาทที่เป็น
จริงของคนที่ครองตำแหน่งนั้น เพราะบทบาทที่เป็นจริงนั้นเป็นผลของปฏิกริยาของคน
ที่ครองตำแหน่งที่มีบทบาทที่ควรจะเป็น หรือบทบาทที่คาดหวังบุคลิกภาพของตนเองและของผู้
อื่นที่เข้ามาาร่วมกันในพฤติกรรมที่มีอยู่ในเวลาและสถานที่ที่เกิดการติดต่อทางสังคม ตำแหน่ง
หรือสถานภาพทางสังคมของบุคคลเป็นตัวกำหนดบทบาท หรือพฤติกรรมที่บุคคลจะแสดงออก
ตามบทบาท บุคคลแต่ละคนมีการแสดงออกตามบทบาทต่าง ๆ กัน (รุจา ภูไพบูลย์, 2537 :
69) ดังนั้นหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการในกลุ่มงานการพยาบาล ย่อมมีความคิด
เห็นต่อบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของผู้ที่ครองตำแหน่งหัวหน้าหอผู้ป่วยในการ
บริหารงานวิชาการ เพื่อการพัฒนาด้านวิชาการของพยาบาลประจำการแตกต่างกัน ในการ
ศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับความคาดหวังและการปฏิบัติจริง มีหลายท่านได้ศึกษาไว้ดังนี้

สุวรรณ สุธรรมนิรันดร์ (2530) ศึกษาเปรียบเทียบความคาดหวังและการปฏิบัติจริง
เกี่ยวกับกิจกรรมการนิเทศนักศึกษาพยาบาลของพยาบาลประจำการ ตามการรับรู้ของตนเอง
และนักศึกษาพยาบาล พบว่า ทั้งพยาบาลประจำการและนักศึกษาพยาบาลมีความคาดหวังมาก
กว่าการรับรู้การปฏิบัติจริง และพยาบาลประจำการมีการรับรู้การปฏิบัติจริงโดยส่วนรวมมาก
กว่านักศึกษาพยาบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สายสวาท เผ่าพงษ์ (2535) ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทที่องค์การกำหนดกับการ
ปฏิบัติงานจริงของพยาบาลผู้ชำนาญเฉพาะทาง โรงพยาบาลศูนย์ กระทรวงสาธารณสุข พบว่า
พยาบาลผู้ชำนาญเฉพาะทางปฏิบัติงานจริงแตกต่างจากบทบาทที่องค์การกำหนดอย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งด้านบริหาร บริการ วิชาการ

บุญธนา วานิชกุล และคณะ (2537) ศึกษาบทบาทหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของ
ตนเองและพยาบาลประจำการในแผนกพยาบาล โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พบว่า หัวหน้าหอ

ผู้ป่วยและพยาบาลประจำการมีการรับรู้ต่อบทบาทของหัวหน้าหอผู้ป่วยแตกต่างกันโดยหัวหน้าหอผู้ป่วยมีการรับรู้สูงกว่าพยาบาลประจำการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านบริหารงานทั่วไป ด้านบริการพยาบาล และด้านบริการวิชาการ

จากเหตุผลและผลการวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยดังนี้

1. หัวหน้าหอผู้ป่วยรายงานบทบาทที่คาดหวังของตนเอง ในการบริหารงานวิชาการของพยาบาลประจำการสูงกว่าบทบาทที่เป็นจริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. พยาบาลประจำการรายงานความคาดหวังในการบริหารงานวิชาการของหัวหน้าหอผู้ป่วยสูงกว่าบทบาทที่หัวหน้าหอผู้ป่วยปฏิบัติจริง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. บทบาทที่คาดหวังของหัวหน้าหอผู้ป่วย ในการบริหารงานวิชาการของพยาบาลประจำการตามการรายงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยและของพยาบาลประจำการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. บทบาทที่เป็นจริงของหัวหน้าหอผู้ป่วย ในการบริหารงานวิชาการของพยาบาลประจำการตามการรายงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยและของพยาบาลประจำการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อตกลงเบื้องต้น

ทำเลที่ตั้งของโรงพยาบาลศูนย์แต่ละแห่งไม่มีผลต่อการรายงานบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของหัวหน้าหอผู้ป่วยและของพยาบาลประจำการ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของหัวหน้าหอผู้ป่วยในการบริหารงานวิชาการของพยาบาลประจำการโดยหัวหน้าหอแสดงบทบาทการบริหารงานวิชาการใน 3 บทบาท คือ บทบาทการเป็นผู้บริหาร บทบาทการเป็นผู้นิเทศ และบทบาทการเป็นนักวิชาการ
2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยมี 2 กลุ่มคือ หัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการที่ปฏิบัติงานในแผนกหอผู้ป่วยใน โรงพยาบาลศูนย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

บทบาทที่คาดหวัง หมายถึง พฤติกรรมของหัวหน้าหอผู้ป่วยเรื่องการจัดการงานวิชาการในหอผู้ป่วย โรงพยาบาลศูนย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พฤติกรรมดังกล่าวนี้เป็นพฤติกรรมที่หัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการต้องการให้เกิดขึ้น พฤติกรรมการจัดการทางวิชาการในหอผู้ป่วย ครอบคลุมพฤติกรรมการเป็นผู้บริหาร พฤติกรรมการเป็นผู้นิเทศ พฤติกรรมการเป็นนักวิชาการ พฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่เกื้อกูลเอื้ออำนวย ส่งเสริม และสนับสนุนให้พยาบาลประจำการเกิดการพัฒนาทางวิชาการได้

บทบาทที่เป็นจริง หมายถึง พฤติกรรมของหัวหน้าหอผู้ป่วยเรื่องการจัดการงานวิชาการในหอผู้ป่วย โรงพยาบาลศูนย์ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พฤติกรรมดังกล่าวนี้เป็นพฤติกรรมที่หัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการรายงานตามสภาพที่ปฏิบัติจริง พฤติกรรมการจัดการทางวิชาการในหอผู้ป่วย ครอบคลุมพฤติกรรมการเป็นผู้บริหาร พฤติกรรมการเป็นผู้นิเทศ พฤติกรรมการเป็นนักวิชาการ พฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงนี้เป็นพฤติกรรมที่เกื้อกูลเอื้ออำนวย ส่งเสริม และสนับสนุนให้พยาบาลประจำการเกิดการพัฒนาทางวิชาการได้

บทบาทหัวหน้าหอผู้ป่วยในการบริหารงานวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมการดำเนินการของหัวหน้าหอผู้ป่วยในการจัดระบบงาน การจัดกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวิชาความรู้ จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมให้พยาบาลมีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งตนเอง พยาบาลและงานวิชาการในหอผู้ป่วย โดยแสดงบทบาทครอบคลุม 3 บทบาท คือ บทบาทการเป็นผู้บริหาร บทบาทการเป็นผู้นิเทศ บทบาทการเป็นนักวิชาการ วัดได้จากรายงานของหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการ

บทบาทการเป็นผู้บริหาร หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกโดยการรับนโยบาย ร่วมกำหนดนโยบาย วางแผนเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายและนำไปสู่การปฏิบัติ โดยการประชุมชี้แจงให้ผู้ได้บังคับบัญชาทราบ มีการวางแผนงาน วางแผนพัฒนาบุคลากร มอบหมายงาน ควบคุม ประเมินผลการปฏิบัติงาน จัดสรรทรัพยากร มีการจัดเก็บข้อมูลทางด้านบุคลากรและการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาให้บุคลากรมีความก้าวหน้า

บทบาทการเป็นผู้นิเทศ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกโดยการเยี่ยมชมตรวจการสอน ให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนะแนวทาง ประเมินปัญหาและความต้องการ ในโรงพยาบาลผู้ป่วย สนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาในงานที่ปฏิบัติ ตรวจสอบการใช้ทรัพยากรในการ

ปฏิบัติงาน

บทบาทการเป็นนักวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเป็นผู้นำทางวิชาการ เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ส่งเสริมสนับสนุน เกื้อกูล เอื้ออำนวยซึ่งกันและกันในการพัฒนาความรู้สติปัญญา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จัดสภาพแวดล้อมที่มีการกระตุ้นส่งเสริมให้บุคลากรมีการตื่นตัว เกิดการพัฒนาทางด้านวิชาการโดยการ ส่งเสริมการนำความรู้ใหม่ๆ ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาใช้ในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการทำวิจัย ส่งเสริมพยาบาลให้มีการบริการทางวิชาการแก่ผู้ป่วย ญาติ เจ้าหน้าที่ระดับรองลงมา นักศึกษาพยาบาล สังคม และ ส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการ

หัวหน้าหอผู้ป่วย หมายถึง พยาบาลวิชาชีพที่ทำหน้าที่บริหารงานในหอผู้ป่วย รับผิดชอบงานด้านบริหาร การบริการพยาบาล และงานด้านวิชาการในระดับหอผู้ป่วยทำหน้าที่ บังคับบัญชา นิเทศพยาบาล ควบคุม ประสานงาน ประเมินผลการปฏิบัติงาน ดูแลกิจการทั้งปวงในหอผู้ป่วยให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 1 ปี

พยาบาลประจำการ หมายถึง พยาบาลวิชาชีพที่สำเร็จการศึกษา ในระดับประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ชั้นสูง ปริญญาตรีหรือสูงกว่า และได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสาขาการพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้น 1 ปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยเดียวกันกับหัวหน้าหอผู้ป่วยไม่น้อยกว่า 1 ปี

โรงพยาบาลศูนย์ หมายถึง โรงพยาบาลในสังกัดกองโรงพยาบาลภูมิภาคสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข ที่มีจำนวนเตียงในการรับผู้ป่วย 500 - 1,000 เตียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบความคาดหวังของหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับหัวหน้าหอผู้ป่วยในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ
2. ทราบปัญหาในการบริหารงานวิชาการ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารทางการพยาบาลใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและปรับปรุงแก้ไขปัญหา
3. เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาค้นคว้าวิจัยต่อไป